

 istanbul Zaim Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü

Disiplinlerarası Göç
ve
Göç Politikaları
Sempozyumu

29-30 MAYIS 2015

İstanbul 2015

ISBN: 978-605-66079-0-5

İZÜ Yayın No: 12

Kitabın Adı

**DİSİPLİNLERARASI GÖÇ VE
GÖÇ POLİTİKALARI SEMPOZYUMU**

Editörler

Prof. Dr. Kadir CANATAN

Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİRİNCİ

Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇAĞLAR

Yrd. Doç. Dr. Yulia KRYVENKO

Öğr. Gör. Sena ÖKSÜZ

Arş. Gör. Fatih ALTUN

Kapak Tasarımı

İbrahim YILMAZ

Baskı: Elma Matbaası

Tevfikbey Mah. Halkalı Cd. No:162/7

Sefaköy-Küçükçekmece/İSTANBUL

Tel: 0212 697 30 30

1. Baskı

Aralık 2015, İstanbul

İsteme Adresi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Halkalı Cad. Halkalı, 34303 Küçükçekmece / İSTANBUL

Tel: 0212 692 96 00 Faks: 0212 693 82 29

www.izu.edu.tr

SUNUŞ

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göç, kimi zaman savaşlar, doğal afetler ve sürgünler gibi zorunlu nedenlerle ortaya çıksa da daha çok daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla, görece gönüllü birey ve grupların hareketi olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde uluslararası göç, çok önemli boyutlara ulaşmış olup farklı kültürlerin beraber yaşaması ve çalışmasını ve dolayısıyla da farklı kültürlerden gelen bireylerin kültürel uyum sorunlarını da beraberinde getirmiştir.

Türkiye, Cumhuriyetin kuruluş yıllarından bu yana başta nüfus mübadeleleri ile gelen göçler olmak üzere büyük göç hareketlerine sahne olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın artan işgücü talebiyle Türkiye göç veren bir ülke konumuna gelmiştir. Avrupa'ya göç, çeşitli aşamalardan geçerek seksenli yıllarda istikrar kazanmış ve göçmenler yerleşik vatandaşlar haline gelmişlerdir.

Son yıllarda başta Suriye krizi olmak üzere Türkiye'nin yer aldığı bölgede yaşanan çatışmalar ve siyasi krizler ülkemize yönelik büyük bir göç dalgasının başlamasına neden olmuş ve Türkiye artık sadece göç veren bir ülke olmanın ötesinde göç alan ve başka ülkelere ulaşmak isteyen göçmelerin transit olarak kullandığı bir geçiş ülkesi konumuna gelmiştir.

Tüm bu yaşanan gelişmelerin ışığında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi 2015 yılının Mayıs ayında göç olgusunun siyaset, sosyoloji, sosyal hizmet, ekonomi ve yönetim bilimi gibi disiplinlerin farklı bakış açıları ile değerlendirilmesini amaçlayan bir "Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu" düzenlenmiştir. Sempozyum ile Türkiye'nin mevcut göç politikalarının analiz edilmesi, yaşanan sorunlara yönelik çözümlerin tartışılması ve daha etkin politikaların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

İki gün süren sempozyumda toplam 27 bildiri sunulmuş olup bildiriler bu kitapta toplanmıştır. Ayrıca sempozyumun ikinci gününde 'Göç Çalıştay' yapılmış olup Türkiye ve yurtdışında yürütülen göç politikalarının nitelik ve etkinliği, bilhassa Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sosyal, ekonomik, kültürel sorunlar tartışılmış ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler derlenmiştir. Göç politikalarından medya ve göç ilişkisine kadar birçok kategoride sunulan bildiri-lerin, ülkemizin göç politikalarına katkı sunmasını ümit etmekteyiz.

Prof. Dr. Mehmet BULUT

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM Göç Politikaları.....	1
Türkiye’de Göç Politikalarının Gelişimi ve Mevcut Durum	
Mehmet TEKELİOĞLU, Abdulvehap DOĞAN, Fatih ÇELEBİ.....	3
Türkiye’nin Göç Politikası ve Göçmenlerin Sorunları	
Murat AKTAŞ.....	27
Türk Kamu Yönetiminde Göç Algısı ve Politikaları	
Selman Salim KESGİN.....	45
Türkiye’nin Yeni Göç Kanunu ve Göç Politikası	
Ali Zafer SAĞIROĞLU.....	69
İşgücü Göçü Bağlamında 1989 Öncesi Almanca Literatürde Göç Terminolojisi	
Mehmet Fikret GEZGİN.....	91
Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamalarının Göç Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi	
Fatih ALTUN, Mehmet BİRİNCİ.....	103

2. BÖLÜM Türkiye'deki Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonu.....133

Sosyolojik Açıdan Göç ve Göçmenlerin Sosyal Kültürel Entegrasyonları:

Kavramsal Bir Çalışma

Musa CEBECİ.....135

Göç Ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak)

M. Zeki ILGAR, Semra COŞGUN ILGAR.....159

Çocukların Göçle Birlikte Yaşadıkları Eğitim Sorunları Üzerine Bir İnceleme

Fatma YAŞAR EKİCİ.....179

Cross-Continental Immigration and Its Economic Challenges

HasanALPAGU.....201

Examining of Acculturative Stress Level of Foreign Students in Turkey

Sena ÖKSÜZ, Yulia KRYVENKO.....211

Suriye'den Gelen Göçün Yerel Ekonomiye Etkileri: Gaziantep İli Örneği

İbrahim ARSLAN, Yusuf BAYRAKTUTAN, Mehmet Vahit EREN.....231

3. BÖLÜM Uluslararası Göç ve İslamofobi.....257

Bir Göç Politikası Olarak: Segregasyon

Yusuf SOYUPEK, Alper AKGÜL, Ömer ÖZKAYA.....259

11 Eylül Sonrasında Avrupa'da (Müslüman) Göçmenler ve

“İslamofobi-Göçmenfobi”

Özcan HIDİR.....271

Yaşlılık ve Göç: Almanya’da Türk Göçmenler İçin Uygulanan Yaşlılık Politikaları: Berlin Örneği	
Beyhan DOĞAN.....	285
‘Düzenli Almanlar’ın Düzensiz Hayatları: Türkiye’de Alman Olmak	
Barbara PUSCH.....	303
4. BÖLÜM Göç ve Güvenlik.....	323
Türkiye’de Zorunlu Göç ve Kente Uyum Süreci: Muş Örneği	
Muş Örneği Reşat AÇIKGÖZ , Mustafa GÜNERİGÖK.....	325
Şiddet ve Güvenlik Sarmalında Köy Boşaltmalar ve Zorla Yerinden Edilme (1987-2002)	
Ercan ÇAĞLAYAN.....	355
Türk Ceza Kanunu’nda Göçmen Kaçakçılığı Suçu	
Gülşah BOSTANCI BOZBAYINDIR.....	377
5. BÖLÜM Göç Politikaları ve Değerler.....	407
Göç Politikalarının Değersel Temelleri Hollanda ve Fransa’da Büyük Siyasal Partilerin Göç Politikaları Üzerine Bir Çözümleme	
Kadir CANATAN , Şebnem CANSUN.....	409
Dini ve İnsani Bağlarla Oluşan Yakınlığa Karşın Kültürel Farklılıklarla Oluşan Mesafenin Zorunlu Göç Olgusuna Yansımaları	
Sümeyye AKYOL KAHVECİ.....	441
Yerel Halkın “Açık Kapı” Politikası Ve Suriyelilere İlişkin Kanaatleri	
Ahmet KOYUNCU.....	455

**Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İctihatlarında Göçmen ve Sığınmacıların Aile
Ve Özel Hayat Hakkına Saygı Kapsamında Korunması**

Dr. Ergin ERGÜL.....479

**Savaş Nedeniyle Göç Eden Kimselerin Yaşadıkları Sıkıntıları Gidermede Din ve
Din Eğitiminin Rolü**

Teceli KARASU, Hakim TAŞKAN.....501

6. BÖLÜM Medya ve Literatürde Göç.....519

Büyük Ayrılık'ta Göç

Necmettin ÖZMEN.....521

Köşe Yazılarında Suriyeli Mülteciler

İsmail ÇAĞLAR, Yusuf ÖZKIR.....539

Yeşilçam Sineması'nda Göç Olgusu: Değişen Kültür ve Toplumsal Yapı

Ömer OSMANOĞLU.....573

Göç Politikalarının Değersel Temelleri

Hollanda ve Fransa’da Büyük Siyasal Partilerin Göç Politikaları Üzerine Bir Çözümleme

Kadir CANATAN¹

Şebnem CANSUN²

ÖZET

Bu çalışma, Hollanda ve Fransa’daki anaakım siyasi partilerin göç politikalarını ve bu politikaları belirleyen siyasal değerleri incelemektedir. **İncelemede** Hollanda’da muhafazakâr liberal Liberal Parti (VVD), sosyal demokrat İşçi Partisi (PvdA), Hıristiyan demokrat Hıristiyan Demokratik Birlik Partisi (CDA) ve popülist Özgürlük Partisi (PVV) ele alınırken, Fransa’da milliyetçi muhafazakâr Ulusal Cephe (FN), Hıristiyan liberal Halk Hareketi Birliği (UMP) ve sosyal demokrat Sosyalist Parti (SP) mercek altına alınmıştır. Göç politikaları, genel olarak amaçları açısından, önleyici/engelleyici politikalar, teşvik edici politikalar ve seçici politikalar, olmak üzere üç grupta incelenebilir. İlk gruptaki politikalar, göçü ülkenin çıkarları açısından tehlikeli gören, önlemeye çalışan politiklardır. Sınırları sıkı sıkıya kontrol etme, kaçak olarak ülkeye giren göçmenleri kovuşturma, sınır dışı etme gibi önlemler almak isterler. Teşvik edici göç politikaları, ülkeye göçmen akımını yararlı gören, göçmen akışını özendirici önlemler alan yaklaşımdır ve genellikle piyasada işgücü açığı olan ülkelerin politikasıdır. Seçici göç politikasında ise ülkede hangi alanda ne tür işgücüne ihtiyaç varsa, bu niteliklere sahip olan göçmenlerin seçilip ülkeye girişi sağlanır. Geri kalan göçmenler, yararsız ve asalak olarak değerlendirilerek ülkenin sınırları dışında tutulmaya çalışılır. Bu tipoloji çerçevesinde, göç karşıtı olan Hollanda’daki VVD, Hıristiyan Demokrat CDA ve aşırı sağdaki PVV ile Fransa’daki merkez-sağ UMP ile aşırı sağdaki FN’nin güvenlik ve kültürel değerleri öne çıkardıkları, göç politikalarını bu değerler temelinde meşrulaştırmaya çalıştıkları söylenebilir. Bu partilere göre göç, ciddi güvenlik sorunları yaratmakta ve kültürel sonuçları itibarıyla ulusal kültürü tehdit etmektedir. Yerli ulusal kültür, İslam kültürüyle asla bağdaşmaz

¹ Prof. Dr., kadir.canatan@izu.edu.tr, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

² Yrd. Doç. Dr., sebnem.cansun@izu.edu.tr, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

ve bu bakımdan çokkültürlülük kaçınılmaz bir şekilde çatışmalara neden olacaktır. Göçün engellenmesini savunan bu partilerin karşısında, Hollanda'daki İşçi Partisi PvdA ile Fransa'daki sosyalist PS seçici bir göç politikası önermektedir. Bu partilerin göç politikalarının arka planında ise, "ulusal çıkarlar" başlığı altında toplanacak yarırcı değerler yer almaktadır. Bu partilerin, göçün kültürel sonuçları konusunda tümünden duyarsız oldukları söylenemez, ancak zamanla göçmenlerin geldikleri topluma uyum sağlayacakları konusunda iyimser bir tutumları olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: göç, göç politikaları, değerler, Hollanda, Fransa, siyasi partiler

GİRİŞ

Literatürde “göç politikaları” ve “değerler” arasındaki ilişki hakkında fazla bir çalışmaya rastlanmaz. Ama bu iki alan hakkında bağımsız olarak yeterinde çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, bugüne kadar birbirinden bağımsız olarak çalışılmış bu iki alanı birbiriyle ilişkili hale getirmek ve göç politikalarının değer arka planını irdelemektir.

Göç politikaları, göç sürecini yönetmeye çalışan ve bunun için gerekli olan kuralları ortaya koymaya çalışan önlemler paketidir. Her politikada olduğu gibi göç politikalarında da “amaçlar” ve “araçlar” ayrımı önemlidir. Göç politikaları, genel olarak amaçları açısından üç grupta incelenebilir: Önleyici ya da engelleyici politikalar, teşvik edici politikalar ve son olarak seçici politikalar. İlk gruptaki politikalar, göçü ülkenin çıkarları açısından tehlikeli gören ve önlemeye çalışan politiklardır. Amaç bu olunca, bu tür bir politikayı yapanlar açısından göçü engellemek için her türlü araca başvurmak gerekir. Sınırları sıkı sıkıya kontrol etmekten, kaçak olarak ülkeye giren göçmenleri kovuşturmaya ve sınır dışı etmeye kadar her türlü önlemi almak kaçınılmazdır.

Teşvik edici göç politikaları, ilkinin zıddına ülkeye göçmen akımını yararlı gören ve göçmen akışını sağlamak özendirici önlemler alan bir anlayışa sahiptir. Bu politika, yakın tarihte göç alan Avrupa ve Amerika gibi ülkelerin politikaları incelendiğinde, genellikle piyasada işgücü açığı olan ülkelerin politikasıdır. Yeterli işgücünün bulunmamasından dolayı ekonomik büyümenin duracağından endişe eden bu ülkeler, hızla çevre ülkelerden işgücü almaya yönelmiş ve göçü teşvik etmişlerdir. İşgücü açığının gerisinde, bazen azalan nüfus faktörü, bazen de tam tersine çok hızlı büyüyen ekonomi yatmaktadır.

Seçici göç politikası, ülkeye akan ve yararlı olduğu düşünülen göçmenleri niteliklerine göre değerlendiren bir politikadır. Ülkeye gelişi güzel bir şekilde herkesin gelmesini değil, daha çok yüksek nitelikli işgücünü çekmeyi amaç edinmiştir. Burada temel motif, göçmenin ülkeye sağlayacağı pratik yararadır. Pratik yarar ise, piyasanın talepleri açısından belirlenir. Hangi alanda ne tür

işgücüne ihtiyaç varsa, bu niteliklere sahip olan göçmenlerin seçilip ülkeye girişinin sağlanması esastır. Bunun dışında kalan göçmenler, yararsız ve asalak olarak değerlendirilir ve ülkenin sınırları dışında tutulmaya çalışılır.

Göç politikalarını amaçlarına göre tasnif ettiğimizde, bu politikaların değersel temellerini anlamak ve sorgulamak nispeten kolaylaşmaktadır. Bu konuya geçmeden değerler hakkında bazı bilgiler vermek yararlı olacaktır. Sosyoloji literatüründe değerler, “iyi” ve “kötü” hakkında bize fikir veren soyut düşünceler olarak tanımlanır. Değerleri, “bir toplumun olması gereken idealleri ve hedefleri olarak görmek mümkündür (Canatan, 2012, s.20). Biz bu düşünceleri, sosyalleşme süreçlerinin etkisiyle toplumdan alırız (Aydın & Gürler, 2014, s.4). Toplumsallaşmadan önce, neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda herhangi bir fikrimiz yoktur. İngiliz felsefeci John Locke’un ifade ettiği üzere doğuştan zihnimiz “boş bir levha” (tabula rasa)dır. İslam kültüründe de insanın ilk yaratılış hali “fitrat” olarak nitelenmiştir. Her insan ya da çocuk, fitrat üzere doğar, sonra anne ve babası onun nasıl bir kimlik edineceğine karar verir.

Değerler, “tarihi birikimlerden oluşan köklü inançlardır; üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir; sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır” (Aydın & Gürler, 2014, s.5). Değerler kültürün “ruh”unu; kurallar da “beden”ini oluşturur. Ruhla beden arasındaki ilişki koptuğu zaman kültür ölür: Bir insan ruhunu kaybettiği zaman bedeninin cansız kalması ve ölmesi neyse, bir toplumdaki kuralların da varlık gerekçesi olan değerlerle ilişkisini koparması öyledir.

İnsan değer yüklü bir varlıktır. Çevresindeki nesnelere ve hemcinsleriyle kurduğu ilişkilere sürekli olarak anlam yükler. Yüklelediği bu anlam ise, onun davranışlarına yön verir. İnsanlar gibi ülkeler ve devletler de başkalarıyla ilişki kurarken aynı şekilde davranırlar. Eğer bir ülke göç olgusuna olumsuz bir anlam yüklüyorsa, elbette ona karşı önlemler alacaktır. Bu açıdan bakıldığında göç politikaları, ülke ve devletlerin eylemlerini yansıtan olgular olarak değer yüklüdürler ve değerlerden asla bağımsız olamazlar.

Farklı göç politikalarını değer arkaplanlarıyla birlikte ele aldığımızda bazı değerlerin yönlendirici olduğunu görüyoruz. İster engelleyici ve özendirici olsun, isterse seçici olsunlar, tüm göç politikalarında ulusal çıkarları önceleyen pragmatik değerler ortak bir payda olarak görünmektedir. Göç ve sonuçları, ülkeye getirdiği yarar açısından değerlendirilmektedir. Eğer göç, ülkeye yarar sağlayacaksa bu özendirilmekte, eğer tersi bir sonuç doğuracaksa bu engellenmektedir.

Göç politikalarını yönlendiren pragmatik/yararcı değerlerin karşısına insani değerler konulabilir. Özellikle sığınmacılar ve mülteciler söz konusunda, kendi ülkesinde dini ve siyasi inançlarından ya da etnik ve kültürel kimliklerinden dolayı kovuşturulan kişilere kapıları açmak ülkelerin insani bir tutumu olarak tanımlanmaktadır. Burada, ilgili kişilerden yarar sağlamaktan ziyade onlara insani bir yaklaşımla evsahipliği yapmak, başka bir deyişle insani değerler ve motifler belirleyici durumdadır.

Üçüncü olarak göç politikalarının yapımında ve geliştirilmesinde kültürel değerler etkili görünmektedir. Engelleyici göç politikaları, göçten kaynaklanan kültürel farklılıkları ulusal bir tehdit olarak algılamak, özendirici ve seçici politikalarda kültürel çeşitlilik bir zenginlik olarak algılanmaktadır. Bu noktadaki kaygılar çoğunlukla göçmenlerin yeni topluma ne kadar uyum sağlayabileceği sorusuyla ilgilidir. Kültürel farklılıkların büyük olması durumunda uyumun zor ya da imkânsız olacağı düşünülmektedir.

Göç ve değerler kapsamında üzerinde durulması gereken dördüncü ve son bir konu güvenlik meselesidir. Batı ülkeleri 11 Eylül olaylarından sonra güvenlik konusunu öne çıkardılar ve güvenlik merkezli bir politika izlemeye yöneldiler. Söz konusu tarihten sonra güvenlik Batı dünyasında yükselen bir değer haline gelmiştir. Bugün hangi ülke ne tür bir göç politikası izlerse izlesin, göçmenleri ülke için bir güvenlik sorunu olarak algılamaya başlamıştır. Bu bakımdan da bir seçicilik söz konusudur. Üstelik bu husus, sadece yeni göçmenler için değil, eski göçmenler için de önemsenen bir noktadır. Göçmen gençlerin daha fazla suç

işlediklerine ve radikalleştiklerine dair haberler sadece sıradan insanları değil, politika yapıcılarını da derinden etkilemektedir.

Bu çalışmada, iki farklı Avrupa ülkesinin (Hollanda ve Fransa) önemli siyasi partilerinin göç politikaları konusundaki görüşleri ve bu görüşlerin arka planını oluşturan değerler ortaya çıkarılacaktır. Hollanda'dan dört, Fransa'dan ise en çok oy alan üç siyasi parti çalışmaya konu edilmiştir. Bu partilerin, ne kadar göç karşıtı ya da seçici politika taraftarı oldukları sorgulanmaktadır. Ayrıca söz konusu partilerin yaklaşımlarında yabancı düşmanlığı ve islamofobi gibi olguların ne kadar etkili olduğu araştırılmaktadır. Araştırma, bir literatür araştırması olup Hollanda ve Fransa'da ilgili partilerin göç ve entegrasyon konusundaki görüşlerini yansıtan belgeler incelenerek yapılmıştır. Bu belgelerin başında ilgili partilerin kendi materyalleri ve basında yer alan haberler gelmektedir. Ayrıca araştırma raporları ve kitaplar da referans olarak kullanılmıştır.

Hollanda'da Göç Politikaları

Hollanda toplumunda geleneksel olarak varolan dinsel ve kültürel çeşitlilik, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan göç hareketleriyle daha da artmış ve zenginleşmiştir. Son yıllarda çokkültürcü politikalara karşı bir direniş sergilense de çokkültürlü ve çok-etnikli yapı fiili bir durumdur. Yirminci yüzyılın ortalarına kadar bu ülkede Yahudi azınlıkla birlikte daha çok Katolik ve Protestan kutuplaşması önemli bir rol oynarken, bugün dini çeşitlilik Müslüman, Hindu, Budist ve benzer farklı dinlerin de temsiliyle farklı bir görünüm kazanmıştır. Etnik çeşitlilik, dinsel çeşitlilikten daha zengin bir tablo sergilemektedir. Fries, Türk, Faslı, Sürinam, Antilli ve Arubalı gibi büyük etnik azınlık grupların dışında yüzlerce küçük etnik grup bulunmaktadır.

Hollanda'da "azınlıklar" denilince, genellikle göçmen kökenli gruplar akla gelmektedir. Fakat bu ülke kendi içinde her zaman çokkültürlü olagelmıştır. Bir yandan Katolik ve Protestanlar gibi farklı dinî gruplar, diğer taraftan da tarihsel olarak burada yaşayan Friesler ülkenin dinsel ve etnik yapısını

renklendirmişlerdir. Bugün ülkede daha çok göçmen kökenli azınlıklar, aktüel tartışmalara ve toplumsal-siyasal gerginliklere konu olmaktadır.

Hollanda İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 1 Ocak 2014 itibariyle Hollanda 17. milyona yakın (tam olarak 16.829.289) bir nüfusa sahiptir. 1950 tarihinden bu yana ülke nüfusu 7 milyon artış göstermiştir (CBS, 2014). Bu artışta, elbette doğal doğumların yanı sıra ülkeye dışardan gelen göçmenlerin önemli bir payı olmuştur. İstatistik Kurumu'nun “autochtoon” (yerli) karşısında “allochtoon” (yabancı kökenli) olarak adlandırdığı göçmenlerin sayısı, 3.594.744'tür. Bu rakam, Hollanda'ya dışardan gelmiş olanlarla, Hollanda'da doğmuş olan tüm insanları kapsamakta olup toplam nüfus içinde yüzde 21'lik bir orana karşılık gelmektedir. (CBS, 2014). Hollanda İstatistik Kurumu yabancıları, iki farklı kategoride sınıflandırmaktadır. Yabancılar, “batılı” ve “batılı olmayan” şeklinde bir ayrıma tabi tutulduğu gibi “birinci kuşak” ve “ikinci kuşak” olarak da tasnif edilmektedir. Kurumun tanımına göre Hollanda dışında doğmuş göçmenler birinci kuşak, Hollanda'da doğmakla birlikte en az bir ebeveyni dışardan gelmiş olan kişiler de ikinci kuşak olarak tanımlanmaktadır.

Batılı olmayan yabancı gruplar arasında, büyüklüğü bakımından Türkler birinci sırada (396.414) gelmektedir. Bunu Faslılar (374.996) izlemektedir. Bu iki grup, ülkede aynı zamanda Müslümanların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Sürinamlılar (348.291) ile Antilliler ve Arubalılar (146.855), eski ve halen Hollanda sömürgesi olan ülkelere gelmektedirler. 17. yüzyılda İngiltere ve Hollanda tarafından sömürgeleştirilen Sürinam, 1975 yılında bağımsızlığına kavuştuğunda, Hollanda'yı tercih edenler büyük bir göç dalgasına sebep olmuşlardır. Antilliler ve Arubalılar, “Hollanda Antilleri” olarak bilinen adalardan (Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Maarten ve Sint Eustatius) gelen ve halen Hollanda Kraliyet'e bağlıdırlar. Hollanda ile olan organik bağlarından dolayı hepsi de Hollanda vatandaşlarıdır.

Göçmenlerin “batılı” ve “batılı olmayan” şeklinde ayrıma konu olmaları ve “Hollanda Antilleri”nden gelenlerin Hollanda vatandaşı oldukları halde göçmen

olarak görülmeleri istatistiki bir tanımlamadan ziyade siyasal bir tanımlardır. Hollanda, ülkede sayıları 3,5 milyonu aştığı halde göçmenlerin tümünü, izlediği entegrasyon politikasının hedef grubu olarak görmemektedir. Entegrasyon politikası, daha çok Hollanda toplumuna entegre olmadığı varsayılan ve toplumsal konumu görece zayıf olan göçmenleri hedef almaktadır. İstatistiki ayrımlar, bu politikanın bir parçası yapılmaktadır.

Hollanda'da demokratik siyasal yaşam katılımcı ve çoğulcu bir karakter arz etmektedir. Bunun en önemli göstergesi ülkede ideolojik görüşleri, parti programları ve sosyal tabanları bakımından birbirinden farklı pek çok partinin örgütlenmiş olmaları ve demokratik mücadele içinde yer almalarıdır. Bugün varlığını sürdüren partilerin çoğu, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmuş ve o günden bugüne süren siyasal mücadeleler içinde kimliklerini pekiştirmişlerdir. Geleneksel yerleşik partilere seksenli yıllardan itibaren yeni partiler katılmıştır.

Seksenli ve doksanlı yıllarda göçmen-karşıtlığı siyasette pek tutunamazken, 2000'li yıllara girerken Pim Fortuyn liderliğinde başlayan bir hareket Hollanda siyasal hayatında önemli bir rol oynamaya başlamıştır. "Leefbaar Nederland" (Yaşanılır Hollanda) adlı partinin adayı olarak 2002 yerel seçimlerinde büyük bir başarı elde etmiştir. Oyların neredeyse yüzde 35'ini alan parti, belediye meclisindeki toplam 45 sandalyenin 17'sini ele geçirmiştir. 6 Mayıs 2002 tarihinde Hollandalı bir hayvan hakları eylemcisi tarafından öldürülen Pim Fortuyn'ün siyasal mirası paylaşılamamıştır. Bugün Pim Fortuyn çizgisini, Hollanda siyasetinde önemli bir yer kapmış olan Geert Wilders ve onun partisi (Özgürlük Partisi, PVV) temsil etmektedir.

Hollanda parlamentosundaki sandalye dağılımına bakılırsa oldukça renkli bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Liberal Parti (VVD), 2,5 milyon civarında oy alarak parlamentoda en fazla sandalye sayısına (41 sandalye) sahip birinci büyük siyasal güçtür. Bunu 2,340 bin oy ve 36 sandalye sayısıyla ikinci parti olarak İşçi Partisi (PvdA) izlemektedir. Merkez sağda yer alan ve ülkeyi uzun yıllar İşçi Partisi'yle yer değiştirerek yöneten Hıristiyan Demokratik Parti (CDA) üçüncü

büyük partidir. Bu partiyi, İslam ve göç karşıtı görüşleriyle öne çıkmış ve son yıllarda yükseliş göstermiş olan aşırı sağ bir parti Özgürlük Partisi (PVV) takip etmektedir.

Özgürlük ve Demokrasi İçin Halk Partisi, ülkenin liberal partisi olarak bilinmektedir. Her ne kadar liberalizm İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra otuzlu yılların ekonomik krizi ve işsizliği ile özdeş olarak anılsa da VVD, başından beri liberal geleneğe bağlı kalmış ve bireyin özgürlüğünü vurgulamıştır. Liberal felsefeye göre her insan biricik bir kişiliktir ve kendi tabiatına, yetenek ve inançlarına göre gelişmelidir. Bunun için de “insanın gerek zihinsel ve siyasal gerekse maddi bakımdan büyük bir özgürlük içinde olması kaçınılmaz bir koşuldur” (VVD, 2005: 81). Fakat özgürlükler sınırsız değildir, bilakis sınırsız özgürlük başkalarının özgürlüklerine müdahale anlamına geleceği için savunulamaz bir fikirdir. Bu nedenle Parti, özgürlük ilkesinin sorumluluk, tolerans ve sosyal adalet ilkeleriyle sınırlandırılabilceğini düşünmektedir.

Liberal parti doksanlı yıllarda Frits Bolkestein'in başa geçmesiyle göçmen karşıtı ve “tam entegrasyon” (başka bir deyişle asimilasyon) politikası talebinde bulunmaya başlamıştır. Hollanda, Bolkestein'in 6 Eylül 1991 tarihinde Lozan Liberal Enternasyonal'inde yaptığı açıklamalarıyla ilk kez “ulusal” bir entegrasyon tartışması yaşamıştır. Ona göre özkimliği koruyarak entegre olma politikası mümkün değildir. İslami değerler ile liberalizmin evrensel değerleri birbiriyle bağdaşmaz. Liberal değerler arasında yer alan kilise-devlet ayrılığı, ifade özgürlüğü, tolerans ve non-diskriminasyon ilkelerini İslam tanımamaktadır (Van der Brug vd., 2009, s.8).

VVD, nitelikli göçe taraf olan bir parti olarak AB dışından gelen eğitimi düşük göçmenlerin alınmasına karşı bir tavır sergilemektedir. Ayrıca yurtdışından din görevlisi getirilmesini engellemek istemektedir. Aile birleşimi çerçevesinde meydana gelen göçe gelince bu tip göç için bazı sıkı şartlar öngörmektedir. Sadece 16 yaşın altındaki eş ve çocuklara müsaade edilmelidir. Evlilik göçmenleri, yeterli eğitimi varsa ve Hollandaca dilini yeterince öğrenmişse ve ayrıca Hollanda

toplumu karşısında olumlu bir tutuma sahipse ülkeye giriş yapabilmelidir. Kaçak ve suçlu göçmenler aktif bir şekilde yurtdışı edilmelidir.

Liberal Parti, göçü sınırlamak isterken tersine entegrasyonu da iletirmek isteyen bir partidir. Entegrasyon, Parti'ye göre hükümetin değil, insanların kendilerinin bir sorunudur. Eğer bir kimse Hollanda'ya gelip kalmayı seçmişse topluma katılmak için kendisi bir sorumluluk üstlenmelidir. Yabancılar işsizlik ve suç (kriminalite) istatistiklerinde hala yüksek oranda temsil edilmektedir. İş yaşamına katılım en iyi entegrasyon biçimidir. İş yanında eğitim de suç (kriminalite) ile mücadele etmek için gereklidir. Liberal Parti, herkesin katılım sağladığı bir toplum öngörmektedir. Bu öyle bir toplum ki inançtan ziyade davranışın, topluluktan ziyade bireyin merkezde olduğu bir toplumdur. Bireyler sadece haklarda değil, sorumluluklarda da eşit muamele görmelidirler. Liberal Parti, tüm dinler karşısında tarafsız olup dini faaliyetleri ve dinlerarası diyalogları hükümetin bir görevi olarak görmez ve finans edilmesini kabul etmez. Dini cemaat ve kuruluşlar toplumun temel değerlerine, demokratik düzene ve bununla ilgili kurum ve yasalara uymak zorundadırlar (Forum, 2010).

İşçi Partisi (PvdA), geçmişten bu yana kendini geleneksel kitle partisi olarak tanımlamaktadır. İşleyişi ve ideolojik görüşleri bakımından Almanya, İngiltere ve İskandinav ülkelerindeki sosyal demokrat partilerle akraba hissetmektedir. Fakat seçmen tabanı bakımından onlar kadar güçlü değildir. 1952 yılı seçimlerinde, güneydeki Katoliklerin ağırlıklı desteğini kazanarak Parti ülkenin en büyük partisi olmuştur. 1948 yılında ilk kez hükümet ortağı olmayı başaran İşçi Partisi, 1959 yılına kadar çeşitli hükümet oluşumlarında önemli bir rol oynamıştır. Altmışlı ve yetmişli yıllarda muhalefette kalan parti, yetmişli yılların sonunda tekrar iktidara gelmiş ve 1977-1981 arasında ülke siyasetine yön vermiştir. Doksanlı yılların ortalarından itibaren yeniden koalisyon hükümetlerinde yer alan İşçi Partisi, bugün halen hükümetin iki ortağından biridir.

İki binli yıllarda Parti yepyeni sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır. Köklü ekonomik değişimler, kitlesel göç ve zahmetli bir gıda sergileyen göçmenlerin

entegrasyonu Hollanda toplumu ve sosyal demokrat tabanda kültürel çelişkilere yol açmıştır. Parti, halen üç kuzey eyaletinde ve 100.000'i aşan büyük kentlerde başarılı olup, özellikle büyük kentlerde Sürinam, Faslı ve Türk kökenli göçmenlerin desteğini almaktadır.

İşçi Partisi, göç konusunda seçici (selektif) bir politika izlenmesini gerektiğini savunmakta ve bu noktada iş pazarının ihtiyacı çıkış noktası alınmalıdır. Evlilik çerçevesinde yapılan göç için ölçü, göçü talep eden göçmenin kendi eşini geçindirebilecek düzeyde gelir sahibi olmasıdır. Sahte ve zorunlu evlilikler sıkı bir şekilde kontrol edilmeli ve ceza verilmelidir. Yeni gelen göçmenlere okuma-yazma testi uygulanmalıdır. Aile birleşimi için engel konulmamalı, oturma için alınan harçlar makul bir seviyeye çekilmelidir.

Entegrasyon özünde vatandaşların kendi görevidir. Bu, yeni Hollandalılardan en büyük çaba sarf etmeyi gerektirir. Yeni bir toplumda yer edinmek bazı şeyleri terk etmek, bazı şeylere de bağlanmak demektir. Yeni Hollandalılar Hollanda'yı seçmiş kişilerdir ama kendi kökleriyle de gurur duyabilirler. Entegrasyonun kendiliğinden olmayacağı açıktır. Burada hem vatandaşlara hem de hükümete görevler düşmektedir. Başarılı bir entegrasyon hükümetin kendi görevlerini ciddiye alması gerektirmektedir. Hükümet hukuk devletini korurken, insanlara şanslar da yaratmalıdır. İyi bir eğitim yanında ayrımcılığa ve işsizliğe karşı aktif bir iş piyasası politikası başarılı bir entegrasyonun güvencesidir. Çifte vatandaşlık, sadakat ve entegrasyon meselesi değil, hukuksal bir konudur. Birlikte yaşamak ve çokkültürlülük üç yolla mümkün olacaktır. İlk olarak herkes yasa ve kurallarda yeri olan bir ortak norm sistemi, ikinci olarak karşılaşma ve diyaloga girmek, üçüncüsü ise farklılıkları kabul etmek ve hoşgörülü davranmaktır. Bu üç yol izlenirse çatışma ve anlaşmazlıklar çözülecektir (Forum, 2010).

Hristiyan Demokrat Parti (CDA), görece geç bir tarihte (1980) üç büyük profesyonel partinin (Karşı-Devrimci Parti, Hristiyan Tarihsel Birlik ve Katolik Halk Partisi) birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Söz konusu partiler, 2. Dünya

Savaşı'ndan sonra meydana gelen toplumsal, dinsel ve siyasal gelişmelerin etkisiyle güç kaybına uğrayınca birleşme gereği duymuşlardır ve nitekim önemli bir siyasal güç haline gelmişlerdir. Parti, kendini Hristiyan bir parti olarak tanımlamaktadır. Partinin temel programının ilk maddesinde bu özellik şöyle ifade edilmiştir: Hristiyan Demokratik Parti, İncil'in tanıklığında, Tanrı'nın vaatleri, fiilleri ve yasaklarının insan, toplum ve devlet hayatı için belirleyici bir anlamı olduğunu kabul eder ve sürekli bir biçimde politik eylem için İncil'in anlamının ne olduğunu araştırmak niyetiyle ona yönelir (CDA, 1993, s.7).

Parti, toplumsal ve siyasal görüşünü üç merkezi kavramla dile getirmektedir: Adalet, paylaşılmış sorumluluk, dayanışma ve halifelik (Tanrı tarafından yaratılan dünyanın insan tarafından yönetilmesi fikri). Bu kavramların bileşkesinin ideal anlamda bir "sorumlu toplum"a yol açacağı varsayılmaktadır. "Sorumlu toplum" kavramını Hristiyan demokratlar, Dünya Kiliseler Birliği'nden ödünç almışlar ve bunu önemli oranda Katolik sosyal doktrininin temeli olarak görmekte-dirler.

Hristiyan Demokratik Parti, son 30 yılda sadece sosyal ekonomik meselelerle (refah devletinin uyarlanması dâhil olmak üzere) dinin kamusal rolü gibi manevi meselelerle de meşgul olmuştur. Bu meseleler arasında bir gerilim söz konusu olduğunda parti bazen içeriğe bazen de güç ve iktidara doğru salınım göstermiştir.

Parti'ye göre sığınma amaçlı göç ile düzenli göçe ilişkin prosedürler birbirinden ayrılmalıdır. Emek göçmenleri için Hollanda iş piyasası ihtiyacı belirleyici olmalı; eğer emek göçmenleri yardım ve ödeneklere başvuru yaparlarsa oturma hakkı iptal edilmelidir. Evlilik göçmenlerine sıkı bir dil şartı getirilmeli, yeni gelen göçmenler uyum çabası içinde olduğunu göstermek kaydıyla oturum almalıdır. Evlilik yoluyla gelen eşler 5 yıl sonra bağımsız bir oturum hakkı alabilmelidir. "Belçika-yolu" üzerinden gelen aile göçü engellenmelidir.

Hristiyan Demokrat Parti, paralel toplum oluşmasını bir tehdit olarak görmektedir. Kim Hollanda'ya giriş yapıyorsa toplumun bir paydaşı olmalıdır. Bu

olmazsa kendi değer ve normlarıyla alternatif toplumlar oluşacaktır. CDA için toplum grupları arasında güven çok önemlidir. Bu güven “biz” ve “onlar” vurgusu yaparak elde edilemez. Herkes kendi arka planından hareketle topluma katkıda bulunmalıdır. Entegrasyon toplumsal bir meseledir. Topluma katkı sağlayan ve paydaşı olan herkese toplum yeterli şans vermeli ve ayrımcılığa fırsat vermemelidir. Hollanda’ya gelen herkes özgür bir şekilde kendi inancını yaşayabilir. Ancak geldiği toplumda Yahudi-Hristiyan ve Hümanist gelenek ve kültürün topluma renk verdiğini bilmelidir. Batılı kültür ve değerler toplumda belirleyicidir (Forum, 2010).

Özgürlük Partisi (PVV), Hollanda siyasetinde görece yeni bir partidir ve sıkı sıkıya Geert Wilders ismiyle özdeşleşmiştir. Ülke içinde ve dışında anti-İslamist söylemiyle tanınmaktadır. Wilders, siyasetine, 1997 yılında Liberal Parti’den Utrecht Belediye Meclisi’ne meclis üyesi seçilmesiyle başlamıştır. Bir yıl sonra, yine aynı partiden Hollanda Parlamentosu’na milletvekili olarak seçilmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği konusunda, partisinin grup görüşüne muhalefet ettiği için 3 Eylül 2004 yılında partisinden ayrılmış ve tek kişiden oluşan kendi grubunu (Wilders Grubu) kurmuştur. Bu andan itibaren Wilders’i, Hollanda’da siyasal ve toplumsal tartışmaların önemli bir aktörü ve eksenini olmuştur.

Wilders hareketini, Wilders Grubu’nun ortaya çıkışından itibaren başlatabiliriz. Wilders Grubu, tek kişilik bir harekettir ve tümüyle liberal parti VVD’nin grup görüşüne bir tepki olarak doğmuştur. Wilders bir arkadaşıyla (Gert-Jan Oplaat) parti içi tartışmaları teşvik etmek amacıyla 10 maddelik bir manifesto yayınlamıştır (Wilders, 2004). Manifestoda yer alan maddeler dikkatle incelendiğinde, bu iki kişinin amaçlarının partiyi daha aşırı sağ bir çizgiye çekmek olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu manifestoda radikal Müslümanların yurt dışı edilmesi, üç kez suç işleyen kişilere müebbet hapis cezası verilmesi, gelişme yardımlarının yarıya indirilmesi, trafikte asgari hız seviyesinin yükseltilmesi, üçüncü kez sol partilerle asla bir koalisyon hükümetinin kurulmaması ve nihayet

Türkiye'nin AB'ye hiç zaman alınmaması gibi daha çok aşırı sağcı söyleme uygun düşen önlemler öneriliyordu.

Manifestonun yayınlanmasıyla, 2004 yılının sonunda Wilders kendi partisiyle artık yollarının ayrıldığını görmeye başlayacaktır. Çünkü parti lideri Van Aartsen başta olmak üzere önemli yöneticiler, Wilders'a ve manifestosuna karşı şiddetle tepki göstermişlerdir. Sözelimi eski bakan Nijpels, Wilders'i "Janmaat gibi aşırı sağ bir parti" kurmak istemekle suçlamıştır. Türkiye'nin AB üyeliği konusunda da parti kararlı davranınca, neticede Wilders istifa etmek zorunda kalmıştır. İstifanın ardından yapılan kamuoyu yoklamalarında Wilders'in bir parti kurması halinde kaç milletvekili çıkaracağı sorusuna cevaplar aranmış ve bazı kamuoyu araştırma şirketleri açıklamalar yapmıştır.

2005 yılının Mart ayında Wilders, 19 sayfalık "Bağımsızlık Bildirisi"ni açıklayarak, Özgürlük Partisi'ni (Partij voor de Vrijheid) kurduğunu kamuoyuna deklare etmiştir. Bu bildiriye Wilders, kendisini milliyetçi (nationalistisch) değil, yurtsever (patriottisch) olarak tanımlamıştır (Wilders, 2005). Fakat bildiriye inceleyen ve yorumlayan uzmanlar, partinin Hollanda siyasetinde son yıllarda sivrilmiş başka bir aşırı sağcı olan Pim Fortuyn ve onun çizgisindeki LPF (Pim Fortuyn Listesi) ile ortak noktalara sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Özgürlük Partisi, kuruluşundan bir yıl sonra parlamento seçimlerine girerek, kısa bir süre içinde Hollanda siyasetinde önemli bir güç haline gelmiştir.

Wilders, ilk kez liberal parti VVD'den ayrıldığında "Wilders Grubu" adına bir bildiri yayınlanmıştır. "Bağımsızlık Bildirisi" (13 Mart 2005) olarak adlandırdığı bu bildiri, Özgürlük Partisi'nin ilk programı olarak kabul edilebilir. 19 sayfalık bu bildirinin ana başlıkları ve temaları şöyledir: 1) Sosyal ve ekonomik politika, 2) Avrupa, 3) Antiller, 4) Güvenlik, 5) Eğitim, 6) Göç ve entegrasyon, 7) Sokak terörü, 8) Temel haklar, 9) Seçmenler ve seçilenler (Wilders, 2005). Wilders'e göre Hollanda devleti, esas yükümlülüklerini ihmal etmiştir, bunun gerisinde devletin değişen görev anlayışı yatmaktadır. Fazla sorumluluk ve bununla paralel yürüyen fazla vergi, hem devleti çalışamaz hale

getirmekte hem de halkın çalışma şevkini kırmaktadır. Birbirini güçlendiren hükümet görevleri, bürokrasi ve düzenlemeler arasındaki ilişkinin koparılması, başka bir deyişle devletin gereksiz görevlerle meşgul edilmesi ve büyütülmesine son verilmelidir. Yeni sosyal ve ekonomik program, devletin ve toplumun üstündeki yükü azaltacaktır.

Özgürlük Partisi, ilk girdiği 2006 seçimlerinde hemen hemen yüzde 6 kadar oy alarak 9 milletvekili çıkarırken, bir sonraki seçimlerde oylarını yüzde yüz elli artırarak, toplam oyların yüzde 15'inden fazlasını toplamayı başarmıştır. Nereden bakılırsa bakılsın Özgürlük Partisi, 1,5 milyona yakın bir seçmen grubu ikna etmiştir. Bu gücüyle, Hollanda'nın en büyük partilerinden Hıristiyan Demokrat Partisi'ni geçerken, İşçi Partisi'ne de yakın bir güce ulaşmıştır. Başka bir deyişle Wilders partisini Hollanda'da büyük partilerle yarışan bir konuma yükselmiştir. Bu, siyasette çok fazla ömrü olmayan bir kişi ve yepyeni bir parti için oldukça büyük bir başarıdır.

Seçimlerde yerleşik partilerin kaybı incelenirse, Özgürlük Partisi'nin hangi kesimlerden oy devşirdiğini açıkça göstermektedir. 2006 seçimlerinde en fazla kaybeden taraf, Hıristiyan Demokrat Parti olmuştur. Bu parti, yüzde 26,5 gibi bir orandan yüzde 13,6 kadar bir orana düşmüştür. Yani yüzde 13 kadar bir oy kaybı olmuştur. Öte taraftan Sosyalist Parti de, epeyce bir oy kaybına uğrayarak bu seçimlerden zararlı çıkan bir başka partidir. İşçi Partisi için fazla bir kayıp söz konusu değildir, ama o da kaybeden tarafta yer almıştır. Kısacası 2006 seçimleriyle birlikte Hollanda siyaseti aşırı sağa doğru bir kayma yaşamış ve Özgürlük Partisi, özellikle Hıristiyan demokratların tabanından oy alarak bu kaymayı gerçekleştiren parti olmuştur.

Özgürlük Partisi, kurulduğu yıl (2006) 9 milletvekiliyle parlamentoya girmeyi başarmıştır. 2009 yılından bu yana Avrupa Parlamentosunda, 2011 yılından bu yana da Eyaletlerde ve Senatoda temsil edilmektedir. Son ülkesel seçimlerde (2012) parti meclisteki milletvekili sayısını 15'e çıkarmış ve böylelikle üçüncü büyük siyasal güç haline gelmiştir. Ancak daha sonra parti-içi

anlaşmazlıktan dolayı 3 milletvekilinin kopmasıyla sandalye sayısı 12'ye düşmüştür. Parti, sadece kamuoyunda değil, parlamentoda da göç, göçmenler ve İslam hakkında ortaya attığı radikal ve ekstremist görüşlerle sert bir muhalefet yapmaktadır.

Göç ve entegrasyon bağlamında Wilders, ilk bildirisinde, sığınmacılara sınırların kapatılması, Müslüman radikallerin temel haklarının elinden alınması, başörtüsünün kamu görevleri sırasında yasaklanması, aile birleşiminin 5 yıllığına durdurulması, radikal camilerin kapatılması, Hollanda uyruğuna geçişin zorlaştırılması, Hollanda uyruğuna sahip olmayan yabancıların belediye seçimlerine katılmalarının yasaklanması ve Hollandaca dili dışında hiçbir dilde devletin bilgilendirme malzemesi üretmemesi gibi oldukça somut önlemler önermektedir. Sokak terörüne karşı Wilders'in çözümü oldukça radikaldir: Sokakta terör estiren gençler derhal kendi ülkelerine gönderilmelidir. Eğer bu yabancı kökenli gençler Hollanda vatandaşlığına sahipse, derhal vatandaşlıktan çıkarılmalı ve yurtdışı edilmelidir.

Wilders, 2010 seçimlerine yeni bir seçim programı hazırlayarak girmiştir. “Ümit ve İyimsizliğin Ajandası” (2010-2015) adlı programda öncelikli madde “güvenlik”tir. Güvenlik sorununa çözüm olarak polisin güçlendirilmesi (10. bin yeni polis), yüksek cezalar, suçluların etnik kökeninin kayıt altına alınması, direksiyon arkasında alkol yasağı, üç kez suç işleyenlere müebbet hapis, ıslah kampları, Hollandalı olmayan suçluların yurt dışı edilmesi, suç işleyen yabancıların çifte vatandaşlığının sona erdirilmesi ve başarısız görevlilerin görevlerine son verilmesi gibi radikal önlemler sayılmaktadır.

Programın ikinci maddesi, açık bir şekilde “İslamla mücadeleyi seçmek ve kitlesel göçe karşı durmak” olarak ifade edilmiştir. Burada dikkat çeken husus, özellikle göç yasağının Müslüman ülkelerle sınırlı tutulmasıdır. Başka bir deyişle göç yasağı, İslamla mücadelenin bir parçası olarak görülmektedir. İlk programında “anti-İslam” bir parti olmadıklarını belirten Wilders, söz konusu seçim programında açıkça “İslamla mücadele”yi esas alan bir parti olduğunu

saklamaktan vaz geçmiştir. Somut olarak yapılan saptamalar ve öneriler arasında yeni camilerin kapatılması, tüm islam okullarının kapatılması, çifte vatandaşlığın kaldırılması suç işleyen yabancıların yurtdışı edilmesi ve benzer yasaklar bulunmaktadır.

Bu görüşler ve kamuoyunda yarattığı tartışmalar dikkate alınırca, Özgürlük Partisi ve liderinin açıkça anti-islamist, göç/men ve çokkültürlü toplum karşıtı bir parti olduğunu söylenebilir.

Ana hatlarıyla programlarını ve söylemlerini incelediğimiz dört siyasal partiyi, göç, entegrasyon ve İslam ekseninde karşılaştıracak olursak, merkez sağda yer alan partilerle (Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi ve Hıristiyan Demokrat Parti) merkez solda yer alan İşçi Partisi entegrasyonist bir politika konusunda tam bir fikir birliği içindedir. Seksenli yıllarda liberal bir entegrasyon modeli, yani özkültürü muhafaza ederek topluma katılım sağlama genel bir kabul görürken Hollanda doksanlı yıllardan itibaren giderek daha sıkı ve katı bir entegrasyon politikasına yönelmiştir. Bu politikanın geliştirilmesinde her üç parti de kendi iktidar dönemlerinde belirli bir pay sahibi ise de bu süreçte en erken ve en etkili parti şüphesiz ki liberal parti olmuştur. 2000’li yılların başında o zamanki Hıristiyan Demokrat Parti lideri olan Jan Peter Balkenende Hollanda’ya çokkültürlü bir toplum yapma taraftarı olmadığını açıklayarak³ liberal partiyle aynı çizgiye gelmiştir. İşçi Partisi çokkültürlü toplum konusunda açıkça yadsıyıcı beyanlar vermekten kaçınsa da, Hollanda’ya gelmeyi tercih edenlerin bazı şeyleri terk etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Söz konusu partiler sadece entegrasyon modeli hakkında değil, göç politikalarında da fikir birliği içinde görülebilirler. Partilere göre Hollanda seçici (selektif) bir göç politikası izlemeli ve bu konuda Hollanda iş piyasası belirleyici olmalıdır. İhtiyaca göre göçmen sayısı ve nitelikleri konusunda normlar konulmalıdır. Hollanda’ya gelip yerleşmeyi düşünen her göçmen gelmeden önce

³ ANP, “Balkenende Verzet Zich Tegen Multiculturele Samenleving”, 25 Ocak 2005.

entegre olma koşulları noktasında iyi niyet beyanında bulunmalı ve kendisi çaba sarf etmelidir. Bu bakımdan partiler ulusal çıkarları (iş, konut ve sosyal yardımlar) göçmen çıkarlarının üstünde kabul etmektedirler. Öte taraftan bir kez kabul edilmiş göçmenlerin ayrımcılığa maruz kalmadan hoşgörülü bir ortam içinde yaşaması ve bu konuda hükümet ve toplumun destekleyici bir tutum sergilemesi talep edilmektedir.

Merkez sağ ve sol partiler karşısında aşırı sağcı Özgürlük Partisi, başından beri genel olarak göç olgusuna özelde ise Müslüman ülkelerden gelen göçmenlere karşı açıkça karşıt tavırlar sergilemiş ve İslam'ı yerleşik toplum için bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Burada dikkat çeken husus, özellikle göç yasağının Müslüman ülkelerle sınırlı tutulmasıdır. Başka bir deyişle göç yasağı, İslam'la mücadelenin bir parçası olarak görülmektedir. Parti için ülke güvenliği, istikrarı ve kültürü ön plandadır.

Fransa'da Göç Politikaları

Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya gibi bir göçmenler ülkesi değildir. Ancak endüstrileşmeyle beraber, 19. yüzyıl ortalarından beri göç alan bir ülkedir. Diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak, Fransız Devrimi ve Cumhuriyetçi gelenek çerçevesinde, yabancıları potansiyel vatandaş olarak görmüş, 20. yüzyılın başlarından beri vatandaşlığı kan bağı ilkesinden ziyade o toprakta dogma ilkesine bağlamıştır (Hollifield, 2014, s.135). İşgücü ihtiyacı nedeniyle “1950’lerin ortalarından 1970’lerin başlangıcına kadar” düzenli olarak göçmen işçi almış bir ülkedir (Kaya & Kentel, 2005, s.17). Göç politikalarına bakılacak olursa, 1970’li yıllarda yabancı işçilere kısıtlamalar getirilmiş, aile bütünleşmesinde geri adım atılmıştır (Hollifield, 2014, s.156). 1980’lerin ortalarında ise milliyetçi parti *Front National* (FN, Ulusal Cephe) lideri Jean-Marie Le Pen’in “Fransız olmak için bunu hak etmelisiniz” söylemleri sonucunda, ikinci kuşak göçmenlerin direkt vatandaşlık alması ilkesi değişmiş ve talepte bulunmaları kuralı getirilmiştir (Kaya & Kentel, 2005, s.19). Böylece, göçmenler ve özellikle “İslam banliyöleri” kriz nedeni sayılmaya başlanmış,

göçmenler Fransızların işlerini almakla, Müslümanlarsa “asimile edilemez ve cumhuriyetçi değerler düşmanı olmakla” suçlanmıştı (Hollifield, 2014, s.143). Fransa’daki entegrasyon başarısızlığı 1980lerde eğitime ve istihdama bağlı sorunlar olarak algılanmış, son dönemde ise var olan ayrımcılık uygulamaları ile ilintilendirilmiştir (Schain, 2009, s.108). Sayısal anlamda bakılacak olursa, Insée (*Institut national de la statistique et des études économiques* - Ulusal istatistik ve ekonomik çalışmalar enstitüsü) verilerine göre, 2013’ün başında, Fransa’da 5 800 000 göçmen vardır ve nüfusun 8.8%’ini oluşturmaktadır (Insée, 2015).

Fransa’daki “asimilasyon/entegrasyon modeli”, “Cumhuriyetçilik ve laiklik” olmak üzere başlıca iki değeri referans almaktadır (Danış & Üstel, 2008, s.7). Bu ülkedeki “uygarlık projesi, yabancıları dil, laiklik, modernizm, devlet-merkezli evrenselcilik ve akılcılık yoluyla asimile eden bir yurttaşlık modelidir” (Idem., s.43) ve bu model, “yabancıların yeniden-kültürlenmesi” odaklıdır, denilebilir (Kaya, 2008, s.43). Bu çerçevede Türkiye kökenli göçmenler -ki Fransa, Almanya’dan sonra gelerek, Avrupa’daki en büyük ikinci Türkiye kökenli göçmen topluluğa sahiptir, “asimilasyona dirençli” ve “cemaatçi kapanma” özellikli varsayılmaktadır. Bu sonuca varan kişi Fransız nüfus bilimci Michèle Tribalat göç konusunda “en çok atıfta bulunulan” araştırmacıdır ve çalışmasında Cezayir, Fas, İspanya, Portekiz, Güney Doğu Asya ve Türkiye kökenli göçmenleri ele almıştır (Tribalat, 2002). İslam özelinde bakılacak olursa, bir yandan İslam, “genel olarak Batı’da Avrupa yaşam tarzına bir tehdit olarak algılanmakta ve anlatılmakta”, öte yandan “dini değerlerin yükselişe geçmesinin işsizlik, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, dışlanma ve kimi zaman da asimilasyon gibi çeşitli sınırlamalar sonucu ortaya çıkan bir belirti (semptom) olarak ele alınması da mümkün” görülmektedir (Kaya, 2008, s.61). Etnik ilişkiler uzmanı Ayhan Kaya, İslami veya dinsel eğilimlerin dışlanma sürecine karşı üretilen “semptomlar” olarak nitelendiren araştırmacılardan olup uygulamada tek bir İslam’dan bahsetmenin yanlışlığına, Alevi ve Sufi oluşumların varlığına dikkat çekmektedir (Idem., s.62). Fransa’da 2003’de *Union pour un mouvement populaire* (UMP, Halk Hareketi Birliği) tarafından Fransa İslam Konseyi kurulmuş, bu konudaki

çalışmalardan dönemin İç İşleri Bakanı Nicolas Sarkozy sorumlu sayılmıştır. Bu oluşum, bir yandan demokratikleşme adına önemli bir gelişme sayılmıştır (Kaya, 2008: 69), öte yandan da siyasileşmiş radikal islamcı gruplar dışındakileri, yani çoğunluğu oluşturan Müslümanları temsil etmediği eleştirisini almıştır (Petek, 2008, s.79). Fransa'nın amacı bir anlamda “ülkesindeki Müslümanların bütünleşmesi yoluyla, Avrupa İslamını yer(el)leştirmek”, sorunların çözümünde “Fransa İslamı”ndan faydalanmaktır (Subaşı, 2008, s.135). Din sosyoloğu Necdet Subaşı'ya göre, bu proje yeterince işlenmiş ve açık değildir. Ancak Subaşı “toplumsal kaygıların” ülkeyi “Fransa İslamı”na yönlendirdiğinden ve bunun da “Müslümanlar için yeni bir entegrasyon aracı” olabileceğinden bahsetmektedir (Idem., s.137). Kısaca, Fransa'daki geleneksel göç politikası “ulusal ve uluslararası hukuk tarafından korunan göç etme hakkı, aile hayatının korunması hakkı, sığınma hakkı ve ayrıca AB hukuku tarafından korunan birlik içi serbest dolaşım hakkı” odaklı olagelmıştır. Ancak 2000'lerde, Fransa göç politikası, geleneksel yaklaşımından farklı olarak, ülkeye faydalı olabilecek “kalifiye göçmenlerin kabulü” ve göçmenlerin Fransız toplumuna uyumu konularına eğilmiştir (Özer, 2015, s.19-20).

Pekiye, siyasi partilerin göç politikalarına yaklaşımı nasıldır? Fransa'daki göçmen politikalarına bakışımızda ele aldığımız siyasi partiler François Hollande'in Parti Socialiste'i (PS, Sosyalist Parti), Nicolas Sarkozy'nin UMP'si ve Marine Le Pen'in FN'idir. Merkez sol, sağ ve aşırı sağ olarak da nitelendirebileceğimiz bu üç siyasal parti, 2012 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin önde gelenleri olup, ilk turdaki on aday arasında, Hollande oyların yüzde 28.63, Sarkozy yüzde 27.18 ve Le Pen yüzde 17.90'ını almıştı. İkinci turda ise, Hollande ve Sarkozy oyları sırasıyla yüzde 51.64 ve yüzde 48.36 olarak paylaşmışlardı (Ministère de l'Intérieur, 2012). Daha yakın geçmişteki bir seçimde, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden ise milliyetçi kadın lider Marine Le Pen, diğer tüm partileri geride bırakarak yüzde 25 oy oranı ile sandıktan birinci çıkmış ve 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin belki de en güçlü adayı olacağını belli etmişti (The Guardian, 25 Mayıs 2014). Siyaset Bilimci Yeşim Özer'e göre, “11 Eylül 2001

sonrasında daha da güçlenen güvenlik vurgusu ile göçmenlere yönelik toptan bir tehdit algısına çevrilen ‘savunmacı’ tutumun belirgin bir yansıması (...) aşırı sağ partilere verilen desteğin artması şeklinde ortaya çıktı” (Özer, 2015, s.17) ve Le Pen’in yükselişi de işte bu çerçevede değerlendirilebilir.

Fransa’daki partiler arasında yabancılara karşı en sert tutum sahiplerinden biri, hiç şüphesiz ki avukat Marine Le Pen’in liderliğindeki aşırı sağ parti FN’dir. Marine Le Pen kişisel websayfası üzerinde, göç konusuna özel bir yer ayırmaktadır (<http://www.marinelepen.fr/le-projet-de-marine-le-pen/autorite-de-letat/immigration/>). Le Pen’in kişisel web sayfası ile partinin resmi websayfası içerik açısından aynıdır. “Proje” bölümünde “Devlet Otoritesi” başlığı altında “Göç” konusu, kendisine “Savunma”, “Güçlü Devlet”, “Adalet”, “Emniyet”, “Kamu Hizmetleri” gibi başlıkların yanında yer bulmaktadır (<http://www.frontnational.com/le-projet-de-marine-le-pen/>).

FN’i 1972’de kuran babası Jean-Marie Le Pen’den 2011’de devralan kadın lidere göre, göç Fransa’ya senede 70 milyar Euro’ya varan maddi ziyan vermektedir. Göç, işsizlik ve satın alma gücü düşüklüğüne eklenmekte, ekonomik krizin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır. Göç, finansal güç çevrelerince Fransız işçilerinin maaşlarının ve sosyal haklarının küçülmesinde araçsallaştırılmaktadır. Ayrıca, Le Pen’e göre, göç toplumu istikrarsızlaştıran bir unsurdur, çünkü yeni Fransızların asimile edilememesi toplumsal gerilim yaratmaktadır. Bu gerilimlere örnek olarak, gettolaşma, etnisiteler arası çatışmalar, siyasal-dinsel provokasyonlar ve görünürlüğü gittikçe artan İslamlaşma verilebilir. Le Pen’e göre ise bu durum milli birliğin karşısındaki bir zehir gibidir.

Sorunun maddi ve sosyal boyutlarına dikkat çektikten sonra Le Pen, sıkıntıların aşılmasına dair reçetesini sunar. Öncelikle Fransa’nın sınır kontrolü sağlayabilmesi için Schengen Anlaşması gözden geçirilecek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve özellikle Fransa’ya göçü destekleyen 8. maddesi yeniden müzakere edilecektir. Yasal düzenlemelerle, beş yıl içinde yasal göç senede

200.000'den 10. 000'e, yani yirmide birine indirilecek, iltica hakkıyla ülkede kalmak isteyenlerin sayıları azaltılacak, en fazla 10 yıl olan oturma müsaadesi 3 yıla indirilecek, yenilenmesi çok sıkı denetime sokulacaktır. Ayrıca, göçmenlerin ülkede sorunsuz ve uzun süreli yasal olarak yaşamak için Fransızca'ya hâkimiyetleri ile asimilasyon kanıtları göstermeleri gerekecek, Avrupa Birliği dışındaki ülkelere çifte vatandaşlık kabul edilmeyecektir.

Siyasi rakibi Nicolas Sarkozy'yi göç konusunda halka verdiği sözleri tutmamakla ve başkanlık dönemini göçün her zamankinden fazla yaşadığı dönem olmakla suçlayan Le Pen kaçak göçü sınırlama hedefindedir. Le Pen ülkeye kaçak yolla giren ve/veya ülkede kaçak olarak kalanları sistematik olarak sınır dışı etme, kaçak göçmenlere ayrılan Devlet Sağlık Yardımını kaldırma, kaçak göçmenlerce yapılan ya da onları desteklemek için yapılan protestolar yasaklama, bir suçun işlenmesinde Fransız-düşmanı ırkçılık motivasyon nedeni ise cezasını ağırlaştırma, iş hayatında Fransız vatandaşına öncelik sağlama sözü vermektedir. Bu çerçevede, Cumhuriyetçi model ve Anglo-sakson çokkültürlülük karşıtı değerler yeniden kucaklanacak, okul üzerinden asimilasyon bir kural haline gelecek ve sınıfsal tabakalaşma yasaklanacaktır.

Le Pen'in çözümleri arasında bir de büyük "İç İşleri, Göç ve Laiklik Bakanlığı" kurulması vardır. Bu bakanlık bu üç alandaki kamu politikalarında tutarlılık ve iş birliği sağlayacak, her üç ayda bir, verilen oturma müsaadeleri, vatandaşlıklar ve sınır dışı edilmelerle ilgili sayısal ve istatistiksel detaylı bilgi yayınlayacaktır. Milliyetçi Le Pen'in yeni kurulacak Bakanlık adına "Laiklik" de eklemesi, toplumsal gerilimlerden bahsederken "görünürlüğü gittikçe artan İslamlaşma"dan bahsetmesi farklı gördüğü ve asimile etmek istediği gruplar arasında Müslümanlar'ın özel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Burada Marine Le Pen'in 2013 yılında Zaman France Gazetesi'nden Emre Demir'e verdiği özel röportajdan bahsetmekte yarar görüyoruz. Le Pen, laik ve Hıristiyan kökenli Fransa'nın bu şekilde kalmasını istemektedir. Le Pen, Fransa sokaklarında başörtüsü görünürlüğünün artmasını Katar gibi yabancı ülkelere desteklenen siyasal bir girişim olarak algılamakta ve sorunu İslam ya da bu dinin

uygulanıyor olmasında değil, dinin görünürlüğünde bulmaktadır. Ona göre, Türkiye’ye 20 milyon Protestan gelip kendi kanunlarını empoze etmeye çalışacak olsa, Türkler de bu insanlara Türk gibi yaşamaları gerektiğini söylerdi. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, Le Pen ne tarihi ne coğrafi ne de kültürel olarak Avrupa’da olan Türkiye’nin Avrupa Birliği’nde işi olmadığına inanmaktadır (Demir, 3 Nisan 2013).

İkinci olarak ele alınacak parti, Nicolas Sarkozy’nin UMP’sidir. Bu parti 2002’de Jacques Chirac’ın cumhurbaşkanlığını desteklemek çerçevesinde merkez-sağ ittifak olarak, birkaç partinin birleşmesinden doğmuştur. Partinin resmi websayfasındaki ana başlıklarda gerek “göç” gerekse “yabancı” kelimelerine rastlanmamaktadır. “Değerlerimiz” başlığı altında, “özgürlük”, “sorumluluk”, “cömertlik ve dayanışma”, “milletimiz”, “Avrupa”, “Uluslararası işimiz”, gibi başlıklar bulunmaktadır. “Milletimiz” açıklamalarında, Fransa’da yaşamayı seçenlerin “Cumhuriyet değerlerine uyması” ve “Fransız kimliğini sahiplenmesi” gerektiği belirtilmektedir. Fransa’daki ana değerler arasında, laikliğin garanti altında olması vardır ki, bu prensip bir arada yaşama ve dini özgürlükleri sağlamaktadır (UMP, <http://www.u-m-p.org/notre-parti/nos-valeurs>). Göç, parti websayfasındaki ana başlıklar arasında yer almasa da, partinin konu hakkındaki görüşü websayfada basın açıklamaları altında ve de muhtelif gazetelerde görülebilir.

Avrupa Milletvekili (Auvergne-Centre-Limousin) ve İç İşleri Eski Bakanı Brice Hortefeux, François Hollande ve sosyalist hükümeti göç politikasında başarısızlıkla, sığınmacı statüsü sahibi olmayanları geri göndermemekle suçlamaktadır (UMP Espace Presse, 23 Haziran 2014). Burada sığınmacı statüsü sahibi olmak ülkede kalmayı sağlayıcı unsurdur. Rhône senatörü ve Oullins belediye başkanı, aynı zamanda partinin Göçten Sorumlu Ulusal Sekreter’i François-Noel Buffet’in 6 Ocak 2015 tarihli basın açıklaması da benzeri şekildedir. Yüzlerce göçmenin gemilerle Akdenize çıkması Avrupa’nın acil reaksiyonunu gerektirmektedir. François Hollande hükümeti Avrupalı İç İşleri Bakanlarını acilen toplantıya çağırmalı, bu işleri düzenleyen mafya kanallarıyla

savaşılmalıdır. Buffet, Schengen reformu istemekte, bu yolla hem “iltica süpermarketini” sonlandırma hem de “gerçekten zulüm görenlerin kucaklanmayı” hedeflemektedir (UMP Espace Presse, 6 Ocak 2015).

Bu, görece ılımlı, açıklamalara rağmen hareketin öncüsü Nicolas Sarkozy 2007’deki cumhurbaşkanlığı seçilme sürecinde, kampanyasını “uluslararası göç ve ulusal kimlik arasındaki gerilim” üzerine yapılandırmıştır (Özer, 2015: 22). Cumhurbaşkanlığı seçilmesinin hemen ardından, aynı sene “Göç, Entegrasyon ve Dayanışmanın Geliştirilmesi Bakanlığı” kurmuştur. Bu bakanlık adeta FN’in uzun yıllardır sözünü verdiği bakanlıktır. Ancak hem aldığı tepkiler hem de FN’in oylarının hala yükselişte olması nedeniyle bu siyasal manevranın başarısızlığı görülmüş, bakanlık 2010’da kaldırılmıştır (Vampouille, 16 Kasım 2010). Sarkozy 2014’de, UMP başkanlık seçimlerinde de, ekonomik reformlarla ilgili planlarını belirtmesinin hemen ardından, “göç dalgalarını kontrol” konusuna değinmiştir. Sarkozy’e göre, göç FN’e bırakılmayacak kadar önemli bir konudur. “Tabu bir konu değil, önemli bir konu olmalıdır, çünkü [Fransızların] yaşam biçimini tehdit etmektedir”. Sarkozy yeni bir Schengen” uygulaması hedeflediğini söylemekte (Lemarié, 3 Kasım 2014), cumhuriyetçi değerlerle göç arasındaki çatışmaya işaret etmektedir.

Le Monde Gazetesinin UMP takipçisi/sorumlusu Alexandre Lemarié’ye göre Sarkozy göç karşıtı pozisyonu ile Marine Le Pen’in milliyetçi FN’i tarafından cezbedilen sağ oyları yeniden kazanmaya çalışmaktadır. Ancak böylesi bir yaklaşım, FN’in tezlerini doğrulamak ve seçmeni, taklidi yerine gerçeğe yönlendirmekten başka işe yaramaz. Fransız tarihçi Pascal Blanchard’a göre, 1980’lerden beri, sağ partiler göç konusunda her geçen gün daha az toleranslı olmakta ve FN ile rekabet edebilmek için aşırı sağın fikirlerini kucaklamaktadır. 1930’larda sağ ve aşırı sağ Fransız kimliğinin savunması konusundaki rekabette dönemin düşman komünistti, bu gün ise düşman Müslüman’dır (Idem.).

Son olarak, ele alacağımız parti PS’dir. Bu parti Fransa’nın en güçlü sol partisidir ve 1969’da kurulmuştur. Tıpkı, UMP websayfasında olduğu gibi, PS

websayfasında da “göç” için özel bir başlık açılmamıştır. “Temalar” başlığı altında ele alınan on iki konu, “sürdürülebilir kalkınma ve köylülük”; “ekonomi”, “teşebbüs”, “endüstri”, “eğitim, araştırma, kültür”; “istihdam ve iş”; “Avrupa ve uluslararası”; “aile, çocukluk ve spor”; “özgürlük, medya, adalet ve emniyet”; “deniz ötesi”; “devlette reform” ve “ademi merkezîyetçilik”tir. Partinin göçten sorumlu (kadın) ulusal sekreteri Sandrine Mazetier’dir ve partinin göç konusuna yaklaşımı onun basın açıklamaları üzerinden görülebilir.

Sandrine Mazetier, göç konusu üzerinden, daha önce ele aldığımız FN ve UMP’yi eleştirmektedir. Mazetier’ye göre, göçü bir tehlike görmek yerine, bu çeşitliliği Fransa için bir güç ve hatta sorunları karşılamada bir silah olarak görmek gerekir (Mazetier, 22 Ekim 2014). Mazetier’ye göre, PS ırkçılığın, yabancı düşmanlığının ve hoşgörüsüzlüğün karşısındadır ve karşısında olacaktır. Örneğin 30 Kasım 2014’deki ırkçılık karşıtı yürüyüşünü desteklemiştir (Assouline & Mazetier, 28 Kasım 2014) ve zulüm görenlerin yanındadır. Afganistan, Suriye, Eritre’deki krizlerden kaçan ve insanlık dışı şartlarda yaşayan göçmenlere karşı hassastır. Bu nedenle, hem Fransa hem de Avrupa bir yandan yasak göç karşıtı olsa da, öte yandan çatışma ve zulüm kurbanlarını korumalı, bu konudaki uluslararası sözleşmeleri uygulamalıdır (Mazetier, 7 Ağustos 2014). Avrupa Birliği üyesi devletlere tehlikedeki insanları kurtarma ve koruma görevi hatırlatılmalıdır (Mazetier, 3 Eylül 2014). Parti ülkelerinde tehdit altında olanlara sığınmacılara statü verilmesine dair reformu desteklemektedir. Bu reform Cenevre Sözleşmesi korumasından faydalanmak isteyenlerin haklarını da iyileştirecektir (Mazetier, 20 Haziran 2014).

Mazetier, PS’nin göç sorununa yeni bir bakış talep ettiğini ve Avrupa ülkelerinin tümünden taahhüt beklediğini söylemiştir. PS global, sorumlu ve eşgüdümlü bir göçmen politikası inşa etmeyi ve sığınmacıları desteklemeyi hedeflemektedir. Sıcaklık yükselmeleri ve iklimsel göçlere de dikkat çeken Mazetier, PS’in Fransa’nın Birleşmiş Milletler’in “Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerine Dair İlişkin Sözleşmesi”nin onaylamasını dilediğini açıklamıştır. Yürürlüğe girmesinin üzerinden on yılı aşkın zaman geçmiş olmasına rağmen,

hiçbir Avrupa Birliği ülkesi, sözleşmeye taraf olmamıştır. Fransa bu metni onaylayarak Avrupalı partnerlerine örnek olmalıdır (Mazetier, 18 Aralık 2014).

Fransa'daki asimilasyon/entegrasyon modelinde öne çıkan en önemli değerler “cumhuriyetçilik ve laiklik”tir. Milliyetçi FN, göçü toplum istikrarsızlaştırıcı, ekonomik krizin, ülke içi gerilimin suçlusu ve Fransız milli kimliğini rahatsız edici görmektedir. UMP, sığınmacılık hakkından bahsediyor görünse de, göç konusunda FN'e yakın durmaktadır. Her iki parti de “yeni bir Schengen” uygulaması talep etmekte ve sınırlarına sahip çıkmak istemektedir. Ele alınan partiler arasında göçmenlere ılımlı yaklaşan tek parti PS'dir. PS, “ırkçılığın, yabancı düşmanlığının ve hoşgörüsüzlüğün” karşısındadır. Çatışma ve zulüm gören insanlara yardım görevinden, dokunulmaz sığınma hakkından bahseden, göçü tehlike olarak değil de, çeşitlilik olarak gören partidir.

Sonuçlar

Yukarıda yaptığımız analizler; Hollanda'daki liberal VVD, Hristiyan Demokrat CDA ve aşırı sağdaki PVV ile Fransa'daki merkez-sağ UMP ile aşırı sağdaki FN'nin göç karşıtı olarak konumlandığını gösterirken, Hollanda'daki İşçi Partisi PvdA ile Fransa'daki sosyalist PS'nin de seçici göç politikaları önerdiklerini göstermektedir. Burada sağ ve sol partiler arasında göç konusuna yaklaşımda ideoloji farkı olduğu görülmekte, merkez-sağdaki göç karşıtı partilerin anti-islamist bir tutumda birleştikleri görülmektedir.

Anti-islamizm çerçevesinde, örneğin, Hollanda'daki VVD'ye göre, “İslami değerler ile liberalizmin evrensel değerleri bağdaşmaz”, CDA'ya göre, İncil öğretisi “insan, toplum ve devlet hayatı için belirleyici”dir, PVV ise, radikal Müslümanları tüm haklarından mahrum edecek derecede anti-İslamcı ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşıdır. Benzeri şekilde Fransa'da FN İslam'ın kamusal görünürlüğüne eleştirmekte, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşı çıkmakta, UMP ise FN'in göçmen ve İslam karşıtlığını taklit etmektedir.

Ele alınan Avrupalı siyasi partilerin göç karşıtı konumlanmalarında başka bir ortak nokta ise, “güvenlik” temasıdır. Bu konu da bir şekilde anti-İslamist değerlerle ilişkilendirilebilir. Örneğin, VVD’ye göre “yabancılar işsizlik ve suç istatistiklerinde yüksek oranda temsil edilmekte, PVV’nin 2010 seçim programında “güvenlik” öncelikli madde olarak yer almakta, suçluların etnik kökeninin kayıt altına alınması planlanmaktadır. FN, göçün etnisiteler arasında çıkan çatışmalar ve siyasal-dinsel provokasyonlar yarattığını iddia etmektedir.

Göç karşıtı politikaları ılımlı partilerden farklı olarak, seçici politika taraftarı solcu partilerin söylemlerinde anti-islamizme rastlanmamıştır. Hollandalı PvdA, göçe iş pazarının ihtiyacı doğrultusunda sınırlar getirme taraftarıdır. Fransız PS ise, kendi memleketinde çatışma ve zulüm görenlere yardım zorunluluğunun altını çizmektedir. Hollanda ve Fransa’daki siyasi partilerin göç politikalarına odaklanan bu çalışma, partilerin ideolojik yelpazedeki konumlarıyla, onların dine ve bu çerçevede İslam’a bakışlarının farklı olduğunu göstermektedir.

İncelediğimiz partilerin göç politikaları değer arka planları bakımından, daha önce yaptığımız tipolojiyi esas alırsak, göç karşıtı olan Hollanda’daki VVD, Hristiyan Demokrat CDA ve aşırı sağdaki PVV ile Fransa’daki merkez-sağ UMP ile aşırı sağdaki FN’nin güvenlik ve kültürel değerleri öne çıkardıkları ve göç politikalarını bu değerler temelinde meşrulaştırmaya çalıştıkları söylenebilir. Bu partilere göre göç, ciddi güvenlik sorunları yaratmakta ve kültürel sonuçları itibariyle de ulusal kültürü tehdit etmektedir. Yerli ulusal kültür, İslam kültürüyle asla bağdaşmaz ve bu bakımdan çokkültürlülük kaçınılmaz bir şekilde çatışmalara neden olacaktır.

Göçün engellenmesini savunan bu partilerin karşısında, Hollanda’daki İşçi Partisi PvdA ile Fransa’daki sosyalist PS seçici bir göç politikası önermektedir. Bu partilerin göç politikalarının arka planında ise, “ulusal çıkarlar” başlığı altında toplanacak yararçı değerler yer almaktadır. Bu partilerin, göçün kültürel sonuçları konusunda tümünden duyarsız oldukları söylenemez, ancak zamanla göçmenlerin

geldikleri topluma uyum sağlayacakları konusunda iyimser bir tutumları olduğu söylenebilir.

Kaynakça

Assouline, D. & Mazetier, S. “Le Parti socialiste soutient la marche contre le racisme samedi 30 novembre”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/le-parti-socialiste-soutient-la-marche-contre-le-racisme-samedi-30-novembre>, 28 Kasım 2014 [25.2.2015].

Aydın, M.Z. & Gürler, Ş.A. *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*, Nobel Yayın, Ankara, 2014.

Canatan, K. *Avrupa’da Çokkültürlülük, Entegrasyon ve İslam*, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2012.

Canatan, K. “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım”, Canatan K. & Hıdır, Ö. (der.), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2007.

CDA. Program van Uitgangspunten CDA, 1993.

Danış, D. & Üstel, F. “Türkiye’den Fransa’ya Göçün Toplumsal ve Tarihsel Boyutları”, Danış, D. & İrtiş, V. (der.). *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 3-32.

Demir, E. “Marine Le Pen: Ce n’est pas l’islam qui pose problème, mais sa visibilité”, *Zaman France*, <http://www.zamanfrance.fr/article/marine-pen-nest-pas-l-islam-qui-pose-probl-me-visibilit>, 3 Nisan 2013 [28.2.2015].

Forum. Verkiezingsprogramma’s over multiculturele samenleving, integratie en immigratie Tweede Kamerverkiezingen, Utrecht, 9 Haziran 2010.

Front National, *Immigration*, <http://www.frontnational.com/le-projet-de-marine-le-pen/>, [28.2.2015].

Hollifield, J. “Immigration and the Republican Tradition in France”, Orrenius, P., Martin, P., Hollifield, J. F. (der.), *Controlling Immigration: A Global Perspective*, Stanford University Press, California, 2014, s. 135-168.

Insee, Les immigrés récemment arrivés en France, http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?ref_id=ip1524#inter1 [28.2.2015].

Kaya, A. “Fransa Türkleri: Cumhuriyetçi Entegrasyon Modelinin Eleştirisi”, Daniş, D. & İrtiş, V. (der.), *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye'den Fransa'ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 35-72.

Kaya, A. & Kentel, F. *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Köprü mü Engel mi? Almanya-Türkleri ve Fransa-Türkleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, İstanbul, 2005.

Lemarié, A. “L’immigration, thème de campagne à l’UMP”, *Le Monde*, http://www.lemonde.fr/politique/article/2014/11/03/l-immigration-theme-de-campagne-a-l-ump_4517033_823448.html, 3 Kasım 2014 [28.2.2015].

Marine Le Pen Le Site Officiel, *Immigration*, <http://www.marinelepen.fr/le-projet-de-marine-le-pen/autorite-de-letat/immigration/> [28.2.2015].

“Marine Le Pen’s confidence vindicated by Front National election triumph”, *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/world/2014/may/25/marine-le-pen-confidence-proves-vindicated-front-national>), 25 Mayıs 2014 [28.2.2015].

Mazetier, S. “Immigration: Le retour du discours de Grenoble”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/immigration-le-retour-du-discours-de-grenoble>, 22 Ekim 2014 [25.2.2015].

Mazetier, S. “Immigration clandestine: À Calais comme en Méditerranée, les solutions durables sont des solutions partagées”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/immigration-clandestine-calais-comme-en-mediterranee-les-solutions-durables-sont-des>, 3 Eylül 2014 [25.2.2015].

Mazetier, S. “Immigration clandestine: un défi de solidarité et de responsabilité pour l'Union européenne”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/immigration-clandestine-un-defi-de-solidarite-et-de-responsabilite-pour-lunion>, 7 Ağustos 2014 [25.2.2015].

Mazetier, S. “Journée internationale des migrants : penser autrement la question migratoire”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/journee-internationale-des-migrants-penser-autrement-la-question-migratoire>, 18 Aralık 2014 [28.2.2015].

Mazetier, S. “Journée mondiale des réfugiés: le PS réaffirme la nécessité d'améliorer le droit d'asile”, <http://www.parti-socialiste.fr/communiqués/journee-mondiale-des-refugies-le-ps-reaffirme-la-necessite-dameliorer-le-droit-dasile>, 20 Haziran 2014 [25.2.2015].

Ministère de l'Intérieur, “Résultats de l'élection présidentielle 2012”, [http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/\(path\)/PR2012/FE.html](http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/(path)/PR2012/FE.html) [28.2.2015].

Özer, Y. *Türkiye ve Fransa Örnekleriyle Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı*, Derin Yayınları, İstanbul, 2015.

Petek, G. “Türkiye Kökenli Göçmenlerin Fransa’da Siyasi Katılımı ve Temsiliyeti”, Danış, D. & İrtiş, V. (der.), *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 73-90.

Schain, M. “The State Strikes Back: Immigration Policy in the European Union”, *European Journal of International Law*, 20 (1), 2009, s. 93-109.

Subaşı, N. “Fransa’da Türkler: Din Eksenli Kimlik ve Bütünleşme Sorunları”, Danış, D. & İrtiş, V. (der.), *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 121-156.

Tribalat, M. “Cultural Assimilation of The Immigrants and Societal Integration in France”, *The International Scope Review*, 2002, 4 (7).

UMP, *Nos valeurs*, <http://www.u-m-p.org/notre-parti/nos-valeurs>, [28.2.2015].

UMP Espace Presse “Communiqué de presse de François-Noel Buffet”, http://www.u-m-p.org/sites/default/files/fichiers_joints/communiques_presse/2015-01-06_-_cp_ump_-_francois-noel_buffet_-_immigration.pdf, 6 Ocak 2015 [28.2.2015].

UMP Espace Presse “Immigration et asile: une véritable faiblesse derrière de prétendues réformes”, <http://www.u-m-p.org/actualites/espace-presse/immigration-et-asile-une-veritable-faiblesse-derriere-de-pretendues-reformes-108872307>, 23 Haziran 2014 [28.2.2015].

Vampouille, Thomas “L’Identité nationale, vie et mort d’un ministère contesté”, *Le Figaro*, <http://www.lefigaro.fr/politique/2010/11/15/01002-20101115ARTFIG00751-l-identite-nationale-vie-et-mort-d-un-ministere-conteste.php>, 16 Kasım 2010 [28.2.2015].

VVD. *Om de Vrijheid Liberaal Manifest*, Amstelveen, 2005.

Van der Brug, W., Fennema, M., Van Heerden, S., De Lange, L. Hoe heeft het integratiedebat zich in Nederland ontwikkeld?, FMG: Amsterdam Institute for Social Science Research (AISSR), FMG: Institute for Migration & Ethnic Studies (IMES), Amsterdam, 2009.

Wilders, G. *Tien punten van Wilders*, Limburg, 2004.

Wilders, G. *Onafhankelijkheidsverklaring*, GroepWilders, 13 Mart 2005.